

Vocatur *prima*, cum consideratur in se, nempe prout nullam ex se habet formam, ob idque ad quamlibet formam in se recipiendam indifferens est; *secunda* autem, cum consideratur, prout iam formam in se recepit, et, ipsam retinendo, ad alias determinationes non quidem substantiales, sed accidentales, quas natura, vel ars in ipsam inducere possunt, in se recipiendas apta est. E. g., lignum, si consideretur prout scamnum ex eo effici potest, materia *secunda* appellatur. Quapropter materia, quae, tamquam principium substantiale, ad corpus efficiendum concurrat, est materia, prout est *prima*; siquidem materia, prout est *secunda*, iam quoddam corpus est, quia ipsa copulationem formae cum materia prima exoptulat. Definiri autem potest *materia prima*: *Aliquid, quod cum per se ab omni essentia, et proprietate vacet, in potentia est ad recipiendam in se quamlibet essentiam, aut proprietatem*¹. Id exemplo e rebus artificiosis petito declarari potest. Etenim materia prima ita se habet ad ens naturale, ut lignum se habet ad rem artificiosam; quia, sicut lignum, cum nullam figuram artificiosam habeat, in potentia ad omnes recipiendas est, ita materia prima, cum nullam quidditatem, proprietatemque per se habeat, ad quamlibet quidditatem, proprietatemque in se recipiendam in potentia est.

2^o Materia, cum per se sit indifferens ad hoc, vel illud corpus constituendum, indiget aliquo principio, ex quo determinatur ad hanc, et non aliam corporis speciem efficiendam. Hoc principium dicitur *forma substantialis*. « Materia, inquit s. Thomas, per formam contrahitur ad determinatam speciem² ». Hinc forma substantialis definitur: *Actus primus materiae*. Primo, cum dicitur *actus*, distinguitur forma a materia, quia materia, ut diximus, in potentia est ad quamlibet essentiam in se recipiendam; forma autem est, quae reducit materiam ad actum, nem-

¹ Cf. s. Aug., *Confess.*, lib. XII, c. 6, n. 6, et *De nat. bon. contr. Manich.*, lib. I, c. 18. Hinc s. Thomas ait: « Materia proprie loquendo non habet essentiam, sed est pars essentiae totius » (*Qq. disp.*, *De Ver.*, q. III, a. 3 ad ult.). Et s. Bonaventura: « Materia est indistincta, et passibilis ad distinctionem per formam »; *In lib. I Sent.*, Dist. XIX, p. 1, a. 1, q. 3 *resol.*

² I, q. XLIV, a. 2 c. Et *ibid.* (q. L, a. 2 c.): « Materia recipit formam, ut secundum ipsam constituatur in esse alicuius speciei, vel aeris, vel ignis, vel cuiuscumque alterius ».

pe ad constituendam *actu* hanc, aut illam speciem, sive essentiam compositi naturalis. Quapropter essentia rei non a materia, quae per se ad omnia indifferens est, sed a forma repetenda est. Exinde etiam intelligitur materiam veluti principium passivum, et formam veluti principium activum ad corporis effectorem concurrere; nam forma est principium, quo res efficitur id, quod est, et materia est principium, quo efficitur id, quod res est. Secundo, cum forma *substantialis* dicitur *actus primus*, distinguitur cum ab *actu existentiae*, quo res non iam essentiam, sed esse suum accipit, tum a formis accidentalibus, quae essentiam rei iam constitutam quibusdam modis afficiunt¹. Tertio, cum dicitur *actus materiae*, distinguitur a *substantiis separatis*, sive Angelis; hi enim ad nullum corpus informandum destinantur, ac proinde *actus sine materia* appellantur².

3^o Ex materia, et forma substantiali unum corpus per se, et sine interventu ullius medii efficitur, ita ut idem sit « esse formae, et materiae, et hoc idem sit esse compositi³ ». Etenim illud, quo aliquid est ens, est quoque unum⁴; atqui forma per se ipsam efficit, ut res sit in actu; ergo forma per se ipsam efficit, ut ex ea, et materia unum corpus fiat⁵.

31. Sin corpus secundo modo consideretur, nempe, prout iam in natura rerum constitutum existit, haec statuenda sunt:

1^o Corpus iam in natura rerum constitutum non ab aliis principiiis substantialibus, quam quae diximus, nempe materia, et forma, iisque, nulla re media copulatis, componitur.

2^o Numquam materia corporis sine forma in rerum natura esse potest, quia materia sine forma est aliquid tantum in potentia; repugnat autem aliquid, quod est tantum in potentia, existere

¹ « Forma accidentaliter a substantiali differt, quia forma substantialis facit hoc aliquid, forma autem accidentaliter advenit rei iam hoc aliquid existenti »; *Qq. disp.*, q. un. *De Sp. cr.*, a. 1 ad 9.

² Aliquando potentia ad esse, nomine *materiae*, et *actu esse* nomine *formae* designantur. Quocirca, cum formae creatae, quae in materia non subsistunt, sint in potentia, in quantum habent esse finitum, et limitatum (*Qq. disp.*, q. un. *De Sp. cr.*, a. 1 ad 1), dici quoque potest, quod « in ipsis est compositio potentiae, et actus, et per consequens materiae, et formae...; sed tamen hoc non est proprie dictum secundum communem usum loquendi »; *Ibid.* in *sol.* — ³ 1^a 2^{ae}, q. IV, a. 5 ad 2.

⁴ Cf. *Ontol.*, c. III, art. 1, p. 18.

⁵ Cf. s. Thom., I, q. LXXVI, art. 7 c.

in rerum natura ¹. Item forma corporis sine materia numquam esse potest; nam forma, ut diximus, est actus materiae: repugnat autem existere in rerum natura aliquid, quod est actus, sine eo, cuius est actus ². Exinde consequitur notiones materiae, et formae, si seorsum considerentur, non nisi abstractas esse, proindeque eiusmodi, ut nihil ipsis in rerum natura respondeat.

³ Materia, et forma ita secum copulantur ad constituendum corpus in natura rerum existens, ut materia, quae per se indifferens est ad quamlibet essentialiter, determinetur a forma *ad unam speciem* ³, et forma limitetur a materia ad individuum, quatenus, *secundum quod recipitur in hac materia*, non amplius naturam specificam repraesentat, sed quoddam individuum eius constituit ⁴. E. g., in Socrate humanitas, quae est forma hominis, determinat materiam, quae in Socrate est, quia haec, uti ab animalitate ad bucephalum efficiendum determinari poterat. E contrario, humanitas in Socrate a materia limitatur, quia ipsa ex eo, quod in Socrate ab hisce, et non ab aliis conditionibus materiae circumscribitur, non cuiusque hominis, sed Socratis propria est.

32. Denique si corpus tertio modo consideretur, nempe *in fieri*, prout esse *substantiale* in rerum natura accipit, haec monenda sunt:

¹ Res incipit esse vel omnino ex nihilo, vel ex eo, quod forma educitur a materia, « in quantum materia, quae est in potentia ad formam, fit actu sub forma, quod est facere compositum ⁵ ». Primum dicitur *creatio*, alterum *generatio*. Ita mundus a Deo creatus esse dicitur, quia Deus, cum nihil extra ipsum esset, effecit omnipotentia sua, ut res, ex quibus mundus conflatur, esse inciperent, sive res, ex quibus mundus conflatur,

¹ *Qq. dispp., De Pot., q. IV, a. 1 c.* Hinc s. Augustinus de rerum creatione disserens, ait: « Creator Deus... formatam quippe creavit materiam » (*De Gen. ad litt.*, lib. I, c. 13, n. 29). Et alibi (*Confess.*, lib. XIII, c. 33, n. 48) Deum alloquens, inquit: « Simul utrumque fecisti, ut materiam forma, nulla morae intercapedine, sequeretur ».

² I, q. XL, a. 1 c. Hic non loquimur de forma, quae, ut dicemus cap. V, art. 3, vocatur *subsistens*, cuiusmodi est anima humana, de qua in *Anthropologia*.

³ *Quodlib.* III, a. 3 c. — ⁴ *Ibid.* — ⁵ *In lib. VII Met.*, lect. VII.

ex nihilo fecit ⁴. Contra ea, cinis ab igne generari dicitur, quia, cessante combustione ligni, abicit forma ignis, eique forma cineris succedit, atque haec a materia ignis educitur, quia materia ignis ad formam cineris in se recipiendam in potentia est.

² Res corporeae generantur transformatione, nempe transitu ab una ad aliam formam. Exinde consequitur, si corpus consideretur *in fieri*, opus esse, praeter materiam, et formam, alio principio, per quod materia est capax novam formam in se recipiendi. Hoc principium vocatur *privatio*, nempe carentia formae, quam res non habet, sed ad quam habendam naturaliter comparata est ². Et sane, duas formas substantiales in eodem composito esse repugnat ³; quapropter res corporea non potest generari, seu transire de una forma in aliam, nisi careat forma, in quam transit, ita tamen ut ad illam recipiendam apta sit ⁴.

³ Si actio, qua res omnino e nihilo fit, dicitur *creatio*, reductio totalis eius in nihilum dicitur *annihilatio*; et, sieductio formae a materia dicitur *generatio*, separatio formae a materia *corruptio* vocatur ⁵. Ita si Deus mundum in nihilum redigeret, mundus a Deo annihilari diceretur, et, cum ignis extinguitur, indeque cinis efficitur, ignis dicitur corrumpi ⁶.

⁴ Cum materia, ut diximus, sine ulla forma existere nequeat, ipsa non potest amittere formam, quam habet, nisi aliam adquirat; ex quo fit, ut, uno composito destructo, aliud efformetur. Vicissim, quia materia plures formas substantiales simul habere non potest, ipsa non potest acquirere aliam formam, nisi pri-

¹ I, q. LXV, a. 4 c. — ² I, q. LXVI, a. 2 c. Cf. *Ontol.*, c. I, art. 2, p. 6.

³ *Quodlib.* I, a. 6 c. Legere praestat opusc. s. Doctoris, *De pluralitate formarum*, et *Comment. I. Cornoldi, S. I., Della pluralità delle forme secondo i principii filosofici di s. Tommaso d' Aquino*, Bologna 1876.

⁴ Iam s. Augustinus advertebat non posse recte cogitari materiam, ex qua corpora fiunt, nisi cum *privatione* omnis formae (*Confess.*, lib. XII, c. 6), sive, ut alibi ait (*De nat. bon. contr. Man.* lib. I, c. 18), *per omnimodam speciei privationem*.

⁵ Sicut immutatio formae substantialis generationem, vel corruptionem rei, ita immutatio formae accidentaliter *alterationem* eius efficit. Cf. Thom., I, q. LXVI, a. 1 c.

⁶ Hic monitos iuvenes volumus generationem, et corruptionem esse proprias compositi, nec nisi ratione huius ad materiam, et formam pertinere. Unde, prout compositum formatur, aut dissolvitur, materia, et forma corrumpi, aut generari dicuntur. Cf. s. Bonav., *In lib. II Sent.*, Dist. VII, p. 2, a. 11, q. 1 *ad arg.*

mam amittat; ex quo fit, ut, uno composito efformato, aliud destruat. Exinde illa effata intelliguntur: *Corruptio unius est generatio alterius*, et, *Generatio unius est corruptio alterius*.

ART. VI. *Expositi systematis veritas demonstratur*

33. Expositi systematis veritas sequenti Propositione evincitur: *Modus, quo corpora fiunt, et intereunt, theoriam scholasticam de eorum principis constitutivis expostulat.*

Probat. Corpora non per alterationem, sed per generationem, idest per mutationem substantialem oriuntur, nempe corpus aliquod ex alio ita oritur, ut substantia illius, ex quo oritur, non maneat eadem ac substantia corporis, quod oritur. Etenim in hoc proprietates inveniuntur omnino oppositae iis, quae in illo observabantur; e.g., aliae sunt proprietates ligni, et aliae proprietates ignis, qui ex illo producitur; item proprietates aquae non sunt eadem ac proprietates hydrogenii, et oxygenii, ex quibus aqua conflatur; quapropter, si substantia corporis, ex quo aliud oritur, eadem ac substantia illius, quod oritur, maneret, una eademque substantia proprietatum, quae sibi invicem opponuntur, principium, et subiectum esset; id quod fieri non potest¹. Atqui, si corpora per mutationem substantialem oriuntur, tria illa principia expostulantur, quae *materiam, formam, et privationem* a Scholasticis dicta fuisse vidimus. Ergo.

34. *Minor* quoad singulas partes probatur hunc in modum: 1° Si ex uno corpore aliud oritur per mutationem substantialem, dicendum est in corpore, quod generatur, remanere aliquid eius, quod veterem formam in se recipiebat, quia secus vetus corpus non transmutaretur, sed in nihilum reduceretur: hoc autem, quod de vetere corpore in novo remanet, intelligendum est tamquam *pura potentia*, nempe aliquid, quod, cum nullam peculiarem formam habeat, est per se indifferens ad omnes formas recipiendas, alioquin plures formas, unam post aliam, in

¹ Cf s. Bonav., *In lib. IV Sent.*, Dist. XLIII, a. 1, q. 4 *resol.*, et s. Thom., *In lib. IV Sent.*, Dist. XI, q. 1, a. 1, *sol.* 3 c. Id etiam vulgo hominum persuasum est; omnes enim, e. g., putant aliter ceram, aut lignum mutari, cum novam induant figuram, aliter vero lignum cum in ignem convertitur, quippe quod in cera, aut ligno nova accidentia producuntur, quin ipsa substantia corrumpatur, sed substantia ligni perit, cum ignis ex illo efficitur.

se recipere non posset; rursus, ex hoc, quod de vetere corrupto in novo remanet, quodque ad quamlibet formam in se recipendam indifferens est, substantia novi corporis educitur, quia si non educeretur ex hoc, educi deberet ex nihilo, seu, quod idem valet, non generaretur, sed crearetur¹. Atqui illud, quod de vetere corpore in novo remanet, ex quo substantia novi corporis educitur; et quod ad omnes formas in se recipiendas est per se indifferens, illud est, quod *materia* a Scholasticis post Aristotelem nuncupatum est. Ergo, si corpus per generationem oritur, unum principiorum, ex quibus ipsum efficitur, illud est, quod *materia* a Scholasticis dictum fuit².

2° In generatione corporis praeter principium, quod dicitur *materia*, aliud, quod dicitur *forma*, admittendum est. Et sane, ad cuiuslibet rei generationem oportet concurrere aliquod principium, quo res ad certam speciem entis determinatur, quo a ceteris speciebus entis distinguitur, et ex quo eius proprietates emanant, sive, ut aiunt, *resultant*. Atqui hocce principium aliud, ac materiale, esse debet. Nam materia, si in se, et seiuncta ab omni alio principio consideretur, neque principium esse potest, quo res ad certam speciem entis determinatur, quia ipsa intelligitur veluti mera potentia; neque principium, quo una res ab altera secundum speciem distinguitur, quia conceptus materiae aliquid, quod cunctis speciebus compositorum naturalium commune est, denotat³; neque principium, ex quo proprietates rei emanant, quia, aiente s. Bonaventura, « est principium passivum⁴ ». Ergo ad generationem rei, praeter materiam, aliud principium concurrere debet, ex quo illa tria, quae diximus, in corpore efficiuntur: huiusmodi autem principium illud est, quod a Scholasticis *forma*, sive *actus materiae* appellatur.

3° *Generatio sine privatione* intelligi nequit. Etenim intelligi nequit, quomodo subiectum possit aliquod novum *esse* acquirere, nisi intelligatur illud *actualiter* non habere, hoc est, eo *privari*; quocirca *transitus de non esse ad esse* sine privatione in-

¹ « Necessè est, inquit s. Bonaventura, aliquo modo formas naturales esse in materia, antequam producantur »; *In lib. IV Sent.*, Dist. XLIII, art. 1, q. 4 *resol.* —² Cf Orig., *De principiis*, lib. II, c. 4.

³ « Materia prima, prout consideratur nuda ab omni forma, non habet aliquam diversitatem »; *In lib. I Sent.*, Dist. VIII, q. 1, a. 2 *sol.*

⁴ *In lib. I Sent.*, Dist. XIX, p. 2, a. 1, q. 3 *resol.*

telligi nequit. Atqui generatio est ille *transitus de non esse ad esse*¹. Ergo generatio corporis sine *privatione* intelligi nequit.

35. Exiade etiam intelligitur in corpore iam generato *privationem* non inveniri. Nam ubi res transierit de *non esse ad esse*, seu cum materiae advenerit forma, excluditur *privatio*, quae est carentia formae; ut dum materia ligni facta est ignis, cessat in eo privatio ignis; secus *esse*, nempe forma, et *non esse*, nempe privatio, in eodem subiecto invenirentur.

ART. VII. Praecipuis adversariorum obiectionibus satisfi

36. Obiic. 1° Haud possibile est mente comprehendere *materiam primam*, tamquam aliquid, quod nulla essentia, nullisque qualitatibus ornatur. Ergo systema Scholasticorum absurdum est.

37. Resp., *Neg. ant.* Et sane, cum intellectus noster vi abstrahendi polleat, nobis licet considerare in corpore illud, quod determinatur ad certam essentiam, seiunctum ab eo, ex quo ad illam essentiam determinatur; ac proinde tamquam indifferens ad hanc, vel illam essentiam recipiendam. Quod cum illud sit, quod *materiae* nomine Scholastici post Aristotelem designarunt, profecto notio materiae, qualis ab eis tradita est, absurda dici nequit.

38. Quod ut magis, magisque pateat, mente reputandum est nos, cum materiam a forma seiunctam consideramus, ipsam quidem intelligere, uti s. Augustinus inquit², tamquam *prope nihil*, quia ipsa ex se non est *actu* extra nihil, sed non tamquam omnino nihil; quia ipsa, cum sit ens in *potentia*, est aliquid medium inter ens, quod est in se *actu*, et nihil³. Enimvero *nihil* neque est ens actu, neque capax actus; at materia, etsi non sit ex se actus, tamen est capax actus, quia est capax recipiendi in se formam, quae est actus eius. Quare ipsa, si non est omnino ens, ne est quidem omnino nihil⁴.

39. Inst. Repugnat *materiam primam*, quae in se *nullum esse habet*, esse aliquid a Deo creatum; et esse causam materialem, ex

¹ « Generatio, inquit s. Thomas, est transmutatio de non esse ad esse »; *Qq. disp.*, q. un. *De Sp. cr.*, a. 3 c.

² *Confess.*, lib. XII, c. 6, n. 6.

³ Hinc materia, secundum Scholasticos, ante generationem corporis existit *secundum realitatem potentiae*, sive *per modum inchoationis entis*.

⁴ Quare « materia, ut s. Thomas ait, participat aliquid de bono, scilicet ipsum ordinem, vel aptitudinem ad bonum »; I, q. V, a. 3 ad 3.

qua totum componitur. Ergo notio *materiae primae* absurda est.

40. Resp., *Neg. ant.* Re quidem vera, non repugnat primum, quia illud quoque, quod est in potentia ad actum, a Deo creatur, non quidem tamquam aliquid, quod habet ex se actum, sed tamquam aliquid, quod actum recipit. Apposite s. Thomas: « Illa ratio (nempe quod materia prima est tantum in potentia, in quantum huiusmodi) non ostendit, quod materia non sit creata, sed quod non sit creata sine forma. Licet enim omne creatum sit in actu, non tamen est actus purus. Unde oportet, quod etiam illud, quod se habet ex parte potentiae, sit creatum, si totum, quod ad esse ipsius pertinet, creatum est¹ ».

41. Neque repugnat alterum. Etenim, etsi materia sit in *potentia*, tamen ad totum substantiale concurrere potest ratione aptitudinis ad formam recipiendam. Ut autem causa materialis ad totum substantiale constituendum concurrat, non requiritur, ut actu ante ipsum existat, sed satis est, ut *concomitanter*, atque in eodem instanti cum forma substantiali existat²; siquidem materia cum non det *esse* formae, sed recipiat *esse* a forma, non expostulat *esse* in se, sed solum capacitatem ad illud, quod per formam recipit³.

42. Obiic. 2° Repugnat in materia, quae nullam essentiam habet, formas contineri. Atqui si formae in materia non continentur, profecto ab ea *educi* non possunt. Ergoeductio formae a materia, quae in systemate Scholasticorum admittitur, absurda est.

43. Resp., *Dist. mai.*, repugnat contineri *actu*, *conc. mai.*,

¹ I, q. XLIV, a. 2 ad 3. Id iam s. Augustinus monuit, aiens *materiam esse a Deo concreatam*; *Confess.*, lib. XIII, c. 33, n. 48. Et *ibid.*, c. 29, docet materiam praecedere formam non *tempore*, sed origine, eo modo, quo sonus cantum: « Cum enim cantatur, auditur sonus eius. Non prius informiter sonat, et deinde formatur in cantum ». Cf p. 100, not. 1.

² Secus res se habet de causa materiali, in qua, tamquam in subiecto, forma accidentalis inest, e. g., albedo non potest advenire homini, nisi homo iam actu existat.

³ Hic etiam cum Origene advertere praestat materiam in generatione corporis numquam ita in potentia manere, ut non sit actu, quippe quod cum non sit corruptio sine generatione, materia semper alicui formae subiciatur oportet: *De principiis*, lib. II, c. 4. Et vicissim, cum non sit generatio sine corruptione, materia, etsi ad generationem corporis concurrat, prout est aliquid in potentia, nempe prout capacitatem habet ad novam formam, qua privatur, tamen est aliquid in *actu*, habet enim formam corruptendam.

in potentia, neg. mai. Item dist. min., si non continentur neque in actu, neque in potentia, conc. min., si continentur in potentia, neg. min. Neg. cons. Et sane, illud, quod educitur, debet esse in eo, a quo educitur, non actu, sed potentia, nameductio transitum de potentia in actum denotat. Iam formae non quidem actu latitant in materia¹, sed potentia continentur in ipsa. Nam omnis res potentia in se continet id, ad quod est in potentia. Atqui materia in potentia est ad omnes formas in se recipiendas. Ergo formae potentia in materia continentur². Itaque, si formae in materia potentia continentur,eductio formarum a Scholasticis admissa nihil praesefert absurdi. Qua ratione autem forma de potentia materiae educatur, ita explicatur: Cum agens naturale non producat ullam rem, nisi aliquam materiam transmutet de non esse ad esse alicuius formae, ad quam ipsa materia in potentia est, liquet materiam ad productionem formae concurrere ex eo, quod ipsa adiuvat agens naturale ad productionem formae³. Quod quidem, monente s. Thoma⁴, non est intelligendum, quasi materia aliquid agat, sed, ut diximus, quatenus materia ad formam in se recipiendam apta est.

44. Obiic. 3°. Privatio denotat defectum realitatis. Ergo non potest quidquam conferre ad generationem alicuius rei.

¹ Cf s. Thom., I, q. XLV, a. 8 c.

² Hinc s. Bonaventura, secundum s. Augustinum (*De Trin.*, lib. III, c. 8, n. 3), inquit: « Rationes seminales omnium formarum sunt in ipsa (materia) »; *In lib. IV Sent.*, Dist. XLIII, a. 1, q. 4 *resol.* Qua in re s. Thomas monet formas, secundum quod sunt in potentia, a Deo materia concreari (cf etiam s. Aug., *ibid.*, c. 9, n. 16), et, secundum quod sunt in actu, de potentia materiae educi per agens naturale; *Qq. disp.*, *De Pot.*, q. III, a. 4 ad 7. Scilicet, « qualitates naturales educuntur de potentia materiae; quarum inchoationes quasdam materiae Deus opere creationis indidit »; *In lib. I Sent.*, Dist. XVII, q. II, a. 2 *sol.*

³ « In ipsa materia, inquit s. Bonaventura, aliquid est concreatum, ex quo agens, dum agit in ipsum, educit formam »; *In lib. II Sent.*, Dist. VII, p. 2, a. 11, q. 1 *resol.* At vero, « in prima corporalis creaturae productione non consideratur aliqua transmutatio de potentia in actum. Et ideo formae corporales, quas in prima productione corpora habuerunt, sunt immediate a Deo productae, cui soli ad nutum obedit materia, tamquam propriae causae Unde ad hoc significandum Moyses singulis operibus praemittit: Dixit Deus fiat hoc, vel illud. In quo significatio formatio rerum per verbum Dei facta, a quo, secundum Augustinum, est omnis forma, et compago, et concordia partium »; I, q. LXV, a. 4 c.

⁴ *In lib. II Sent.*, Dist. XVIII, q. I, a. 2 *sol.*

45. Resp., Neg. cons. Etenim privatio ad generationem corporis non concurrat tamquam principium, quod componit id, cuius est principium, nempe tamquam pars, quae ipsum genitum constituit; sed tamquam principium, a quo generatio proficiscitur. « Dicitur etiam, apposite ait s. Thomas, principium generationis, a quo incipit generatio, et hoc modo principium, vel initium generationis est privatio formae inducendae¹ ».

CAPVT II.

De essentia corporis

46. « In rebus compositis ex materia, et forma, ait s. Thomas, essentia significat non solum formam, nec solum materiam, sed compositum ex materia, et forma communi, prout sunt principia speciei² ». Quare ad naturam corporis intelligendam satis non est cognoscere, quid sit forma, et quid sit materia, sed cognoscere etiam oportet, quid sit corpus, quod ex utraque conflatur, sive in quo consistat essentia, seu esse essentiale corporis, quod ex copulatione formae cum materia constituitur.

ART. I. Aliquorum Philosophorum sententiae de corporis essentia reiiciuntur

47. Lockius ratus essentiam corporis positam esse in collectione omnium eius proprietatum, statuit essentiam corporis nobis latere, quippe quod non omnes eius proprietates exploratas habemus³. Cartesius, cui, praeter alios multos, Malebranchius⁴ adhaesit, essentiam corporis in trina dimensione, sive extensione posuit⁵. Multi recentes essentiam corporis in eo sitam esse volunt, quod ex substantiis physicis veluti partibus conflatur⁶. Lockii sententiam sine examine mittimus, iam enim a nobis demonstratum fuit 1° nullius rei essentiam, sive substantiam in

¹ *In lib. I Sent.*, Dist. V, q. III, a. un. *sol.* Quare, monente eodem sancto Doctore, privatio dicitur principium esse fiendi, sed non essendi »; *Qq. disp.*, *De Pot.*, q. III, a. 1 ad 16.

² I, q. XXIX, a. 2 ad 3.

³ *Essais etc.*, lib. III, c. 6, § 21. — ⁴ *Entretiens etc.*, Entret. 1.

⁵ *Les principes de la phil.*, part. 1, § 53.

⁶ Hinc in multis philosophiae Institutionibus corpus vulgo definitur id, quod ex partibus constat; eandemque esse compositi, et corporis notionem asseritur.